

non potest « nisi per intentionem baptizantis, qui scilicet formam ad materiam applicat, suum vero ministerium ad utrumque, et totum hoc ad sacramenti collationem. » Advertatur queso, quomodo s. Thomas semper sibi constans, sicut in opusculo exigit intentionem conficiendi sacramentum, ita in Summa postulet intentionem, quae actionem visibilem determinet ad sacramentalem effectum, et in 4. dist. 6. intentionem, quae totum dirigat ad sacramenti collationem.

b) Quae dixerat s. Thomas in ipso hoc fundamentali principio generalius de intentione, qualis esse debeat, explicat distinctius. « Requiritur ministri intentio, qua se subiicit principali agenti, ut scilicet intendat facere, quod facit Christus et Ecclesia » 3. q. 64. a. 8. ad 1.

c) Quia principii instar posuit, requiri intentionem conferendi sacramentum, et intentionem agendi formaliter ut ministrum Christi et Ecclesiae, oriri poterat difficultas, quomodo infidelis possit habere sufficientem intentionem ad conferendum e. g. sacramentum baptismi. In sententia Catharini haec difficultas nemini potest venire in mentem; in ea enim opinione negatur ipsum principium, requiri intentionem conferendi sacramentum, et affirmatur, sufficere intentionem specie seria exsequendi actionem visibilem; ad hanc ergo difficultatem ex infidelitate ministri petitam facile responderetur: etiam infidelis potest ponere externa specie seria et in debitibus adiunctis actionem visibilem, eius autem intentio latens in animo nihil officit valori sacramenti. Unde certum dogma, quo confitendum est, sacramentum posse conferri etiam ab infideli, dummodo intendat facere quod facit Ecclesia, patroni illius sententiae non habent tamquam difficultatem, quae per opportunam explicationem debeat conciliari cum doctrina de necessitate intentionis; sed illud assumunt tamquam argumentum ad negandam necessitatem alterius internae intentionis praeter eam, quae habeat pro obiecto mere actum externum materialiter spectatum. At longe aliter s. Thomas respondet. Defectus fidei, inquit, potest primo esse in ministro circa alias veritates et non circa veritatem sacramenti, « et sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi sacra-

mentum. » Si secundo infidelis minister etiam veritatem et sanctitatem sacramenti non credat, attamen sciat, ab Ecclesia vel a christianis haberi talem ritum ut sacrum; haec cognitio requiritur et sufficit, ut possit habere intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Hoc autem supposito iam agit nomine Ecclesiae et tamquam minister Ecclesiae cum intentione generali, in qua continetur implicite intentio conferendi sacramentum. « Si vero, inquit Angelicus, patiatur (minister) fidei defectum circa ipsum sacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum sequi interiore effectum, non tamen ignorat, quod Ecclesia catholica intendit per huiusmodi, quae exterius aguntur, praebere sacramentum; unde non obstante infidelitate potest intendere facere id, quod facit Ecclesia, licet aestimet id nihil esse » 3. q. 64. a. 9.

S. Thomas igitur sentit, in homine infideli, ut possit intendere quod facit Ecclesia, necessariam esse cognitionem saltem confusam, quod Ecclesia per illum ritum externum intendit praebere sacramentum, h. e. quod ille ritus a christianis habetur et usurpatur ut aliquid sacrum. Ergo sentit, intentionem necessariam faciendi quod facit Ecclesia, non esse solum voluntatem specie seria ponendi actum externum in debitis adiunctis; ad hoc enim nihil opus esset scire, Ecclesiam seu christianos per illam actionem intendere praebere sacramentum, sed sentit cum omnibus aliis veteribus scholasticis, per intentionem faciendi quod facit Ecclesia, intelligi conformatiōnē generalem et in confuso intentionis ministri cum intentione Ecclesiae, quae vult eum ritum ponere ut sacrum et sacramentalem (supra th. XVI. n. II). Cf. 4. dist. 6. q. 1. a. 2. sol. 2. ad 1.

d) Pariter quando declarat s. Thomas, quae perversio intentionis impedit sacramenti effectiōnem, quae non impedit; perversiōnem prioris generis ait esse, si quis non intendat conferre sacramentum. Talem appellat intentionem ludricam et iocosam; ubi recte advertit s. Alphonsus (c. 2. n. 22.), non dici a s. Thoma iocosam actionem externam sed iocosam intentionem, quae potest esse cum externa specie seria. Itaque talis perversio intentionis ex se et natura sua

impedit sacramenti effectiōem; quia tamen mere occulta huiusmodi perversio rarissime locum habet et vix cadere potest sub iudicium humanum, ideo ait s. Doctor: « intentioni ministri potest perverti respectu ipsius sacramenti, putum aliquis non intendit sacramentum conferre, et talis perversitas tollit veritatem sacramenti, praecipue quando suam intentionem exterius manifestat. » Non solum externam manifestationem sed ipsam persionem intentionis in se iuxta mentem s. Thomae tollere veritatem sacramenti, est clarum ex ipso modo loquendi, et adhuc clarius ex responsione ad 1um. Obiicit sibi, intentionem ministri debere conformari intentioni Ecclesiae, quae semper recta est. Respondet concedendo ministri intentionem debere conformari Ecclesiae quoad rectitudinem, quae respicit perfectionem (i. e. effectiōem) sacramenti, et sine hac conformatiōne intentionis sacramentum non consistere 3. q. 64. a. 10; 4. dist. 6. q. 1. a. 2. sol. 2. Eodem modo loquitur 4. dist. 30. q. 1. a. 3. ad 3: « intentio Ecclesiae quae intendit tradere sacramenta, est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quod ea non observata nihil in sacramentis agitur. »

e) Denique ubi s. Thomas agit de intentione virtuali, quam ipse *habituelē* appellat, sufficere ait intentionem, quae praecesserit ipsam actus externi exsecutionem; etiamsi in ipso actu cogitatio alio distrahatur, dummodo « intentio contraria non intervenerit, » h. e. dummodo intentio precedens adhuc virtualiter perduret, et non fuerit revocata. At haec conditio apposita « si intentio contraria non intervenerit, » nullum habet sensum, si sola exsecutio externa cum specie seria sufficit ad valorem sacramenti; agit quippe s. Thomas de intentione, cui, dum fit actus externus, potest intervenisse intentio contraria, atque adeo cum tota illa exsecutione actus potest intentio contraria efficere, ut sacramentum non sit. « Quia cogitatio est valde labilis, etiamsi tunc non adsit actualis intentio, quando verba profert, dummodo prius intenderit et contraria intentio non intervenerit, sacramentum non impeditur » 4. dist. 6. q. 1. a. 2. sol. 1. ad 4.

Exposita hactenus Angelici doctrina nullum videtur re-

linquere dubium de genuino eius sensu, ut equidem censem, illam opinionem de *sufficientia deliberati externi tantummodo operis*, quantumvis simul habeatur *intentio contraria non conferendi sacramentum*, s. Thomae numquam in mentem venisse. Quaenam igitur possunt habere adversarii ex s. Thoma testimonia « evidentissima et convincentissima »? Habent unicum, quod constat incidente responsione ad obiectam difficultatem, quomodo possimus esse certi de suscepto sacramento, si valor dependeat ab intentione nemini cognita nisi ipsi ministro? Ad hunc scrupulum deplendum respondet: « in verbis, quae profert minister, exprimitur intentio Ecclesiae, quae sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte ministri vel recipientis sacramentum » 3. q. 64. a. 8. ad 2. coll. 4. dist. 6. q. 1. a. 2. sol. 1. ad 2. Scilicet in verbis expressa intentio Ecclesiae sufficit, dummodo iuxta doctrinam clarissimam s. Thomae « minister se conformet intentioni Ecclesiae » saltem in confuso, et intentio reipsa sit verbis expressa, quod profecto, si nulla sit aut contraria intentio, fieri non potest. Sed de hac s. Thomae solutione *circa nostram certitudinem* de sacramenti valore satis dixi n. I. Ceterum quemcumque sensum subiicias hisce s. Thomae verbis, certe ille non potest esse verus, qui in solutione difficultatis repugnaret doctrinae clare propositae in tota serie articulorum.

Solum duo adhuc advertantur. Primo s. Thomas numquam dixit, sufficere intentionem exprimendi seu specie seria dicendi verba; sed docet, sufficere intentionem quae verbis exprimitur in sacramentis, in quibus actus ipse ministri exprimitur verbis formae. Alterum est, quod si verba non exprimunt actum sed sunt per se ambigua, s. Doctor postulat intentionem verbis non expressam. Quaestioni, quomodo solis verbis formae « Hoc est corpus meum, » fieret consecratio, etiam omissis verbis antecedentibus, quae intentionem exprimunt, respondet: « dicendum, quod ex ipsa intentione proferentis possunt verba formae ad personam Christi referri, etiam verbis aliis non praemissis, si sacerdos verba praedicta in persona Christi dicere intenderet »

4. dist. 8. q. 2. a. 4. sol. 3. ad 2. Itaque sicut postulat intentionem *pure mentalem*, si verba formae non exprimunt intentionem; ita sane exigit intentionem respondentem *verborum significationi*, si verba ipsa enuntiant intentionem.

Permittant ergo adversarii, ut s. Thomam a consente schola non separemus, et ex complexu totius eius doctrinae iudicemus eandem ac ceterorum fuisse eius sententiam; nec nobis obtrudant incidentem responsonem ad obiectam difficultatem, quam interpretari cogamur in eum sensum, quo et sibi ipsi et aliis contradiceret.

III. Dixi ultimo loco, refelli opinionem de qua agimus, *ex indeole ipsa argumentorum*, quibus adversarii utuntur. Si ex copia verborum et ex asseverantia plenae certitudinis aestimatio facienda esset veritatis, sine dubio sententia, ut a Serry et Drouinio defensa est, esset munitissima. At si vis argumentorum ponderetur, non equidem video, quomodo prolatae ab eis probationes sive singulae, sive omnes simul, sive per se spectatae sive praesertim in comparatione cum argumentis oppositis, hanc opinionem cuiquam possint persuadere; imo nonnullae sunt argumentationes manifesto ad fucum compositae, ut hos autores augendarum probationum cupidiores merito censeas. Si omnibus argumentis singillatim vellemus respondere, adhuc longa opus esset oratione, sed feliciter accidit, quod in antecedentibus iam fere omnium continetur refutatio.

Argumenta eorum omnia possunt dispesci *in deductiones ex theologicis principiis*, et in *diserta quae proferunt testimonia*. Ad priorem classem pertinent haec. 1°. In Scriptura exhibentur homines ut *ministri* sacramentorum, ab eorum ergo bonitate vel improbitate sacramentorum valor non pendet, sed unice ab institutione divina et a meritis Christi; quod ipsum 2°. aduersus Donatistas multipliciter est ab Ecclesia declaratum ac definitum. Atqui illa perversio intentionis, qua minister non vellet esse sacrum, quod foris agit, est *improbitas quaedam ministri*, ergo ea non officit valori sacramenti. 3°. Concilium Trid. definivit, sufficere intentionem *faciendi*, quod facit Ecclesia; Ecclesia autem facit actum *externum*. 4°. Quoties in antiquitate

christiana inquisitum est in valorem sacramentorum, numquam Patres erant solliciti de ministrorum intentione, sed unice de servata legitima materia et forma. Sic approbatus est baptismus a puero Athanasio collatus, si vera est historia; sic certissime a Nicolao I. declaratus validus baptismus administratus a Iudeo vel pagano, dummodo materiam et formam servaverit. 5°. Sacraenta sunt *signa visibilia*, « ergo nihil nisi quod sensibus pateat, in definitione et natura sacramenti ponendum est, atque adeo latens bona vel mala ministri intentio sacramento penitus extranea est. »

6°. Sicut in republica civili publici actus rati sunt et validi, dummodo externe serio et graviter transigantur, quaecumque sit iudicium aut magistratum intentio; ita pariter in Ecclesia de sacramentorum valore habendum est. 7°. Ecclesia est indefectibilis. Atqui « in hypothesi necessariae intentionis internae nutaret haec veritas, » posset enim facile tota hierarchia deficere. 8°. Sacraenta instituta sunt in favorem hominum. Ergo « de eorum susceptione certo saltem moraliter constare debet. » Atqui « si ab interna ministrantium bona voluntate penderent, serupulorum, sollicitudinum, dubitationum nullus esset finis futurus. » 9°. Dum quis vult serio actionem externam, voluntas interna, ut actio non sit sacra, est inefficax; « est enim idem, ac si quis ignem stupae vere admovere vellet et admoveret, intus vero sic diceret: nolo ut ignis comburat stupam; aut si agricola frumentum terrae mandare proponens et revera tempore commodo seminans, intra se diceret: nolo esse hoc semen fructiferum, quod summa accuratione terrae committo. »

Responsiones ad talia argumenta, si hoc nomine coherestanda sunt, sponte se offerunt praesertim post ea, quae superius demonstravimus. Ad 1um. et 2um. ex principiis demonstratis respondeatur: hoc ipso quod hominibus commissa est *potestas ministerialis*, convincitur necessitas intentionis *saltem implicite et in confuso agendi nomine Christi*. Porro si sacramentum iam supponitur confici, sane eius efficacia et sanctitas et hoc sensu eius valor non pendet a ministro; *ut autem conficiatur, pendet a ministro*, cum omnia sacramenta *actione ministeriali* ipsius hominis ministrantis con-

ficiantur. Sicut ergo ab improbitate vel etiam ignorantia ministri pendet, ut sacramentum non sit, dum pervertit materiam aut formam; ita ab eadem improbitate pendet, ut perversione intentionis iuxta Christi institutionem necessariae actio sit mere naturalis et non sacramentalis.

Ad 3um. Quid sit intentio faciendi quod facit Ecclesia, iam satis demonstratum est.

Ad 4um. Primum in *singularibus factis* quae forte ocurrant, ubi constat de actu externo, intentio sufficiens interna supponitur ac praesumitur, donec oppositum probetur. Si autem agitur de *doctrine* circa necessitatem et qualitatem intentionis, ea continebatur semper saltem implicite in ipsa doctrina de natura sacramentorum et potestatis ministerialis. Haec doctrina deinde in consensu scholarum, atque adversus Novatores saltem inde a saeculo XIII. in authenticis Ecclesiae declarationibus ac definitionibus, quantum sufficit, explicite est proposita. Aliqua capita de intentione ministri antiquitus nondum fuisse in explicita universalis professione, quae nunc sunt plane definita, etiam adversarii fateantur oportet. Nonne enim Augustinus adhuc recenset inter quaestiones « quae nullo in regionario Concilio coptae nullo in plenario terminatae sunt, » utrum valeret baptismus, « ubi totum mimice et ioculariter ageatur, » quam nunc quaestionem etiam adversarii plene terminatam esse fateri debent? Admitti scilicet debet in Ecclesia Dei sub directione Spiritus veritatis pro rerum et temporum necessitate aliqua depositi fidei explicatio. (Vide tract. de Tradit. sect. IV.)

Mirum valde est, quod adversarii argumentum sumunt ex baptismo ab Athanasio puer inter ludendum collato. Cum enim, supposita veritate historiae quam et ipsi negant, externus actus ibi haberet speciem ludi puerilis, et non adessent illa externa adiuncta, quibus ipsi volunt actionem determinari ad significationem sacramentalem, necessario fateri debent, determinationem ad esse sacramentale fuisse per intentionem *internam*, licet extrinsecus videretur esse ludus, nisi incidere velint in doctrinam Lutheri asserentis valere sacramentum etiam ioco collatum.

Ad 5um. Hoc argumento, si urgeatur, evincent, sacramenta non esse efficacia gratiae, imo nec esse ordinis supernaturalis, sed esse meras res materiales et naturales; neque enim aut virtus sacramentalis aut supernaturalis ratio signorum visibilis est. Itaque etiam quatenus sacramenta in se et obiective spectentur, iam falsum est, « nihil nisi quod sensibus pateat in definitione et natura sacramenti ponendum esse; » definitur enim signum *efficax gratiae*. Sicut Christus ipse Verbum incarnatum, ita et Ecclesia et omnia quae sunt in Ecclesia, totus cultus christianus, et sacramenta nominatim constant dupli principio visibili et invisibili (cf. th. IV.).

Nunc autem non quaeritur, quae sint elementa constituentia sacramentum; sed quae (supposita institutione) requirantur, *ut fiat sacramentum*. Cum sacramenta omnia perficiantur actione humana, quae ex potestate supernaturali ministris communicata profiscatur, fateri etiam adversarii debent, requiri imprimis hanc potestatem supernaturalem in ministris, quae est invisibilis; requiri deinde voluntatem deliberatam ponendi actionem, quae item voluntas *in se* est invisibilis, et solum manifestatur per aliud scilicet per actionem externam. Ex eo autem ipso quod *actio* debet esse *ministerialis*, insuper requiritur saltem implicita voluntas seu intentio agendi non suo sed *auctoris principalis nomine*, quae item voluntas *in se* quidem est invisibilis, manifestatur tamen, si adest, per ipsam externam actionem. Discriben inter manifestationem voluntatis solum materialiter ponendi actionem et manifestationem *huius voluntatis eam ponendi ut sacram*, illud solum est, quod prior voluntas *physice* haec altera intentio solum moraliter connectitur cum actione externa; atque ideo haec intentio absolute loquendo in uno vel altero ministro, non tamen universaliter potest abesse ab actione externa. Eo fere modo quo professio fidei est manifestatio fidei *interna*, et quia connexio est solum moralis (secundum quod homines ut in pluribus agere solent), potest quidem in uno aut altero esse simulatio professionis sine fide interna, non tamen id potest accidere ut in pluribus, multoque minus *in universa Ecclesia*.

clesia, tum moraliter spectato modo agendi hominum, tum maxime theologice spectatis promissionibus divinis.

Ad 6^m. Etiam in republica civili ubi de valore actuum quaeritur, *is vi solius actionis externae* non consistit. Aliud vero est, quod actibus forensibus potest quandoque aliunde forte valor acquiri, quando extrinsecus totum legitime peractum est. Sacraenta autem ut sint, non potest aliunde esse, quam si fiant eo modo quo Christus voluit ut fiant, adeoque etiam cum intentione et voluntate ministeriali sensu saepe iam explicato. Si adversarii huic suae doctrinae insistant, deducentur in errorem, quo e. g. matrimonium extrinsecus rite celebratum, dici deberet coram Deo validum, quantumvis in contractu defecerit et porro deficiat consensus internus.

Ad 7^m. et 8^m. responsio per se obvia est. Sive sit sive non sit necessaria intentio interna, in specialibus casibus fieri absolute poterit, e. g. per mutationem formae, ut sacramentum non conficiatur. At sicut formae ita et intentionis necessariae malitiosa perversio moraliter fieri nequit, nisi rarissime et ab hominibus perditissimis. Absoluta autem securitas de indefectibilitate Ecclesiae est *ex Christi promissionibus*, qui spopondit se futurum cum Ecclesia omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.

Ad 9^m. Si supponitur quod est demonstrandum, vide licet sacramentum confici et consistere absque intentione administrandi ritum ut sacrum, tum sane omnis talis intentione contraria non potest efficere, ut sacramentum non sit; et supposita consistentia sacramenti virtus et efficacia eius sine dubio est independens ab intentione ministri. Hoc itaque argumentum quo adversarii utuntur, nihil est aliud quam petitio principii, dum assumunt tamquam principium demonstrationis id, quod argumento ipso volunt demonstrare; confici scilicet sacramentum sola positione actus extrinsecus serii. Alio modo hoc idem dicere possumus. Duae intentiones ponendi actum extrinsecus serum et non faciendi illum ut sacrum sed mere materialiter, non sunt intentiones contrariae, quarum una efficax destruat alteram; sed possunt ambae simul consistere et esse efficaces, nisi iam

supponant adversarii id ipsum, quod volunt hoc argumento demonstrare, actum extrinsecus serum hac ipsa sua specie seria esse sacrum et sacramentalem. Exempla autem, quibus utuntur ignis admoti ad stupam et seminis in terram sparsi et mercium in mare projectarum, non inepta erunt solum in sententia Lutheri. Ut enim ignis urat, semen germet, merces pereant in mari, nulla prorsus requiritur intentio nec actus serius nec actus humanus in admotione, seminatione, proiectione; sed etiamsi totum fiat per iocum aut casu et indeliberate, effectus prorsus idem erit. Si ergo res aliqua obiectiva est instituta in sacramentum efficax, quocumque modo ponatur; vel si sacramenta sunt iuxta Protestantium haeresim mera doctrinalis annuntiatio et propositio promissionum Dei (th. XVI.), concedimus, nulla opposita intentione ministri posse fieri, ut sacramentum non consistat et proinde suum habeat effectum, sicut nulla opposita protestatione admoventis ignem fieri potest, ut ignis non sit et non urat. At si sacramenta conficiuntur et constant actione humana non quocumque modo posita, sed posita ministerialiter atque ideo saltem implicite nomine Christi seu *cum intentione in generali et in confuso faciendi quod facit Ecclesia*, ut evidenter, nisi fallor, demonstravimus; profecto actio etiam extrinsecus seria non erit sacramentum, si minister expresse velit eam ponere non ut sacram, nec saltem in confuso velit facere, quod per talem ritum Ecclesia seu christiani solent facere.

Venio nunc *ad auctoritatem et ad testimonia diserta*, quibus adversarii suam opinionem stabilire contendunt. Si eos sine examine legas, putares sententiam, cui se tantis studiis addixerunt, doctrinam esse vix non communem in Ecclesia.

1º. Habent pro se « sententiam decretoriam s. Augustini », deinde « testimonium evidentissimum et convincentissimum s. Thomae ». Quae qualia sint, iam in hac thesi n. II. et in scholio ad thesim antecedentem a nobis demonstratum est.

2º. Non desunt eis alia. Drouinius in « Probatione IV. ex decretis Ecclesiae », profert « praecaram sane, quaeque nullo subterfugio eludi possit, sententiam Innocentii III.

saeculo XIII: non est necesse, quod baptizans gerat in mente facere, quod facit Ecclesia; immo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere, quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare minister intendat (3. Decretal. tit. de baptism. et eius effect. cap. *Si quis puerum*). Huic citationi subdit vir doctus: « Iam si quis auctoritatem Innocentii elevati hinc posse putet, quod ita scripserit privatus canonici iuris interpres, longe antequam pontificatum teneret; hoc sibi responsum habeat: non ideo nos in hoc testimonio pondus ponere, quia a Doctore qualicumque prolatum est, sed quia ab Innocentio IV. iam tum Pontifice Maximo approbatum, solemnibus iuris decretis adscriptum et ab Ecclesia reverenter acceptum. » Ita ille.

In hac « nullo subterfugio eludenda sententia, » ut ab auctore magna eruditio fama claro proponitur, duas distinguo partes, unam historicam alteram hermeneuticam. In parte *historica* nullum est verbum, quod non contineat errorem. Innocentius III. nec privatus Doctor nec Pontifex haec umquam scripsit, nec ab Innoc. IV. aut ab ullo alio sunt solemnibus Iuris decretis adscripta; nec enim exstant aut umquam exstiterunt in solemnibus Iuris decretis, neque adeo citata verba sunt in cap. *Si quis puerum*, nec hoc ipsum caput est Innocentii III. Sed locus citatus exstat in commentariis in Decretales ad cap. *Si quis puerum* (Alexandri III.), quos scripsit Innocentius IV. iam Pontifex quidem sed tamquam Doctor privatus, nec ii umquam in corpus Iuris sunt inserti. Audi quod cum communi omnium Doctorum sententia testatur Diplovatacius (in praefat. ad comment. Innocentii IV. ed. Iuntas 1578.) « Licet Innocentius existens Pontifex composuerit dictum apparatus, tamen sententiae ipsius non habent vim legis aut canonis... et refert Ostiensis in cap. *Solet de sent. excomm. in 6°*, quod saepe audivit Innocentium dicentem, quod non intendebat, ut suae glossae facerent ius. » Cf. Benedictum XIV. in praefat. ad ed. 2^{am}. Operis de Synodo diocesana. Haec de parte *historica* citationis, ut a Drouinio exornata est.

Ad partem *hermeneuticam* quod spectat, dicimus, Inno-

centium in citato loco commentarii ad cap. *Si quis puerum* evidenter postulare cum communi sententia ad valorem sacramenti intentionem non solum materialiter ponendi actum externum quantumvis specie seria, sed intentionem *formalem faciendi ritum externum*, ut *Ecclesia vel christiani facere consueverunt*; et solum docere, non requiri intentionem *specialem* conferendi effectum, quem Ecclesia intendit, vel faciendi quod facit Ecclesia *vera*, quam minister non credit esse veram. Tota Innocentii doctrina de hac re l. c. p. 187. ita habet. « Si formam veram dicat et non credit illam veram formam sed aliam, non erit baptizatus, et hoc ideo quia non intendit baptizare, quod ex eo apparet, quia formam veram dicere non intendit » n. 2. « Nota quod ad hoc, quod aliquis baptizatus sit, necessarium est, quod baptizans intendat baptizare et non tantum balneare vel carnes lavare; nec tamen videtur necesse quoad effectum baptismi, quod sciat, quid sit baptismus, seu quod ibi infundatur gratia, vel quod sit sacramentum; nec etiam oportet, quod credit hoc ipsum (en intentiones *speciales*); imo etsi contrarium credit et totum reputat truffam et deceptionem, tamen baptismus suum habet effectum. Item non est necesse, quod baptizans sciat, quid sit Ecclesia, quid baptizatus (baptismus?), vel unde sit, nec quod gerat in mente facere quod facit Ecclesia, imo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, (scilicet Ecclesia catholica, sola vera Ecclesia), sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare intendat. Unde si aliquis in casu necessitatis constitutus vel sine necessitate vadat ad Saracenum et dicat: baptiza me, et doceat eum formam; et ille Saracenus baptizet non credens per immersionem aliquid aliud fieri nisi madefactionem, et intendat eum baptizare vel etiam madefacere secundum intentionem *petentis baptismum*, ut *baptismus operetur*, *quidquid operari potest*, et ipse baptizans tamquam minister conferat, quod alii baptizantes conferunt, licet non credit ipsum posse aliquid operari, vere baptizatus est; sed si hoc non intenderet, non baptizaret. » Itaque docet Innocentius, a) non sufficere ob-